

Metodinių rekomendacijų švietimo srities darbuotojams pristatymas

Lilija Henrika Vasiliauskė

Dr. Zuzana Vasiliauskaitė

Vilniaus Moterų namai

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Metodinės rekomendacijos švietimo srities darbuotojams

Lyčių lygybė ir nediskriminavimas mokymo ir ugdymo procese

Autorės Dr. Zuzana Vasiliauskaitė, Lilija Henrika Vasiliauskė ir Evelina Dirmotaitė

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Metodinės rekomendacijos švietimo srities darbuotojams

Lyčių lygybė ir nediskriminavimas mokymo ir ugdymo procese

Autorės Dr. Zuzana Vasiliauskaitė, Lilija Henrika Vasiliauskė ir Evelina Dirmotaitė

PROJEKTAS “Įvardinti. Atpažinti. Keisti”

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamas projektas, skirtas skatinti lyčių lygybę ugdymo procese.

Projektą įgyvendina Asociacija Vilniaus Moterų namai kartu su partneriais iš Kėdainių rajono Moterų Krizių centro, Labdaros ir paramos fondo Frida, Utenos Moterų centro, Visagino šeimos Krizių centro.

METODINIŲ REKOMENDACIJŲ TURINYS

METODINĖS REKOMENDACIJOS

METODINĖS REKOMENDACIJOS

1. LYČIŲ LYGYBĖ ŠVIETIMO IR UGDYMO PROCESĖ. ISTORINIS IR POLITINIS KONTEKSTAS

METODINĖS REKOMENDACIJOS

2. PANAŠUMAI AR SKIRTUMAI TARP LYČIŲ

METODINĖS REKOMENDACIJOS

5. LYČIŲ LYGYBĖS SVARBA MOKYMO IR UGDYMO PROCESĖ

3. LYČIŲ SUPRIEŠINIMO PASEKMĖS

4. STEREOTIPINIŲ LYČIŲ VAIDMENŲ ĮTAKA PASIEKIMAMS IR KARJERAI

**6. REKOMENDACIJOS ŠVIETIMO
SRITIS DARBUOTOJAMS: KĄ DARYTI
IR KO NEDARYTI SIEKIANT ĮGYVENDINTI
LYČIŲ LYGYBĖS IR NEDISKRIMINAVIMO
PRINCIPĄ MOKYMO IR UGDYMO PROCESĖ**

**7. ŠVIETIMO SRITIES DARBUOTOJŲ
SAVISTABOS METODIKA SIEKIANT
ĮTVIRTINTI LYČIŲ LYGYBĖS IR
NEDISKRIMINAVIMO PRINCIPĄ
MOKYMO IR UGDYMO PROCESĖ**

METODINĖS REKOMENDACIJOS

1. LYČIŲ LYGYBĖ ŠVIETIMO IR UGDYMO PROCESĖ. ISTORINIS IR POLITINIS KONTEKSTAS

Moterų priėmimas į universitetus Europoje

Italija: Elena Cornaro Piscopia buvo pirmoji moteris pasaulyje, kuri 1678 m. Padujos universitete įgijo daktaro laipsnį.

Šveicarija: 1864 m. Ciuricho universitetas buvo pirmasis Europos universitetas, į kurį lygiomis sąlygomis buvo priimtos moterys.

Prancūzija: XIX a. pabaigoje į Sorbonos universitetą buvo priimamos moterys.

Jungtinė Karalystė: XIX a. kai kuriose institucijose moterims buvo leista studijuoti, tačiau tik vėliau joms buvo suteikti visi mokslo laipsniai (pvz., 1948 m. Kembridže).

CEDAW – 1979 10 straipsnis – Švietimas

Valstybės įsipareigoja imtis visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų **moterims lygias teises** su vyrais **švietimo srityje**, ypač siekiamos:

- (a) Vienodų sąlygų karjerai orientuoti, profesiniam mokymui ir nuolatiniam tobulėjimui visais švietimo lygmenimis;
- (b) Vienodo mokymo plano, egzamino standartų, vienodų mokytojų kvalifikacijos reikalavimų ir vienodos kokybės mokymo visose švietimo įstaigose;
- (c) Vienodų galimybių stipendijoms ir kitoms finansinėms lengvatoms;
- (d) Vienodų galimybių dalyvauti sporto ir fizinio lavinimo veiklose;
- (e) Informacijos ir konsultacijų dėl karjeros galimybių teikimo siekiant užtikrinti, kad moterys galėtų pasirinkti profesijas ne pagal stereotipus;
- (f) Moterų švietimo nutraukimo dėl santuokos ar motinystės prevencijos ir galimybių tęsti mokslus užtikrinimo;
- (g) Suaugusiųjų švietimo plėtros, ypač siekiant mažinti moterų neraštingumą;
- (h) Švietimo programų, skatinančių lyčių lygybę ir kovojančių su stereotipais, įgyvendinimo.

Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas. 5 straipsnis

Numato švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų pareigas užtikrinant moterų ir vyrų lygias galimybes švietimo srityje. Pagrindiniai aspektai apima:

- **Vienodų sąlygų užtikrinimas:** draudžiama taikyti skirtingus reikalavimus ir sąlygas priimant mokyti ar studijuoti, rengiant mokymo programas, vertinant žinias, keliant kvalifikaciją ar suteikiant praktinio darbo patirtį dėl asmens lyties.
- **Dėstomų dalykų pasirinkimo galimybės:** nustatoma, kad negali būti ribojamos dėstomų dalykų pasirinkimo galimybės dėl lyties.
- **Seksualinio priekabiavimo prevencija:** švietimo įstaigos privalo užtikrinti, kad jų mokiniai, studentai ir darbuotojai nepatirtų seksualinio priekabiavimo.
- **Apsauga nuo diskriminacijos:** institucijos turi imtis priemonių, kad jų bendruomenės nariai, liudijantys ar teikiantys paaiškinimus dėl diskriminacijos, būtų apsaugoti nuo priešiško elgesio ar kitokio persekiojimo.
- **Mokymo programų peržiūra:** švietimo ir mokslo įstaigos privalo užtikrinti, kad mokymo programose ir vadovėliuose nebūtų moterų ir vyrų diskriminavimo propagavimo (2 d.)

Moterų ir vyrų padėtis visuomenėje ir šeimoje

Dabartinė situacija: faktai ir skaičiai

Smurtas prieš moteris: 1 iš 3 moterų Lietuvoje patiria smurtą artimoje aplinkoje/smurtą prieš moteris šeimoje.

Politinė moterų galia: moterys sudaro tik 27% Seimo narių.

Lyčių atotrūkis: atlyginimų skirtumas už tą patį darbą – vidutiniškai 13 % ir iki 20 % aukštas pajamas generuojančiose srityse.

Lyčių vaidmenų stereotipai

Stereotipai

Lyčių vaidmenų stereotipai – vidinės nuostatos moterų ir vyrų vietos visuomenėje, jų funkcijų ir socialinių užduočių atžvilgiu; tai, ką žmonės mano apie moterų ir vyrų elgesį, kokie vaidmenys jiems priskiriami, ko iš jų tikimasi.

Stereotipai įtvirtina vienos iš lyčių blogesnę padėtį visuomenėje.

Lyčių skirtumai

Egzistuoja skirtingi visuomenės lūkesčiai moterų ir vyrų atžvilgiu, jiems priskiriamos skirtingos psichologinės ir elgesio savybės.

Socializacijos procese įsisavinamos socialinės normos įskaitant ir tai „kaip būti moterimi ir vyru“. Visuomenė, socialinė aplinka skiepija moterims ir vyrams skirtingus elgesio standartus ir taisykles. Taip yra įsisavinami ir lyčių vaidmenų stereotipai.

Moterų ir vyrų padėtis visuomenėje ir šeimoje – namų ruošos pasiskirstymas porose

Lietuvoje kasdien namų ruoša teigė užsiimantys:

- 53 % vyrų, gyvenančių po vieną,
- 28 % vyrų, gyvenančių poroje, ir
- vos 23 % vyrų, gyvenančių poroje ir turinčių vaikų.

Tarp atitinkamų grupių tokių moterų buvo

- 71%, 84 %, ir 97%.

Eurofound

Moterų ir vyrų padėtis visuomenėje ir šeimoje

- atlyginimų atotrūkis

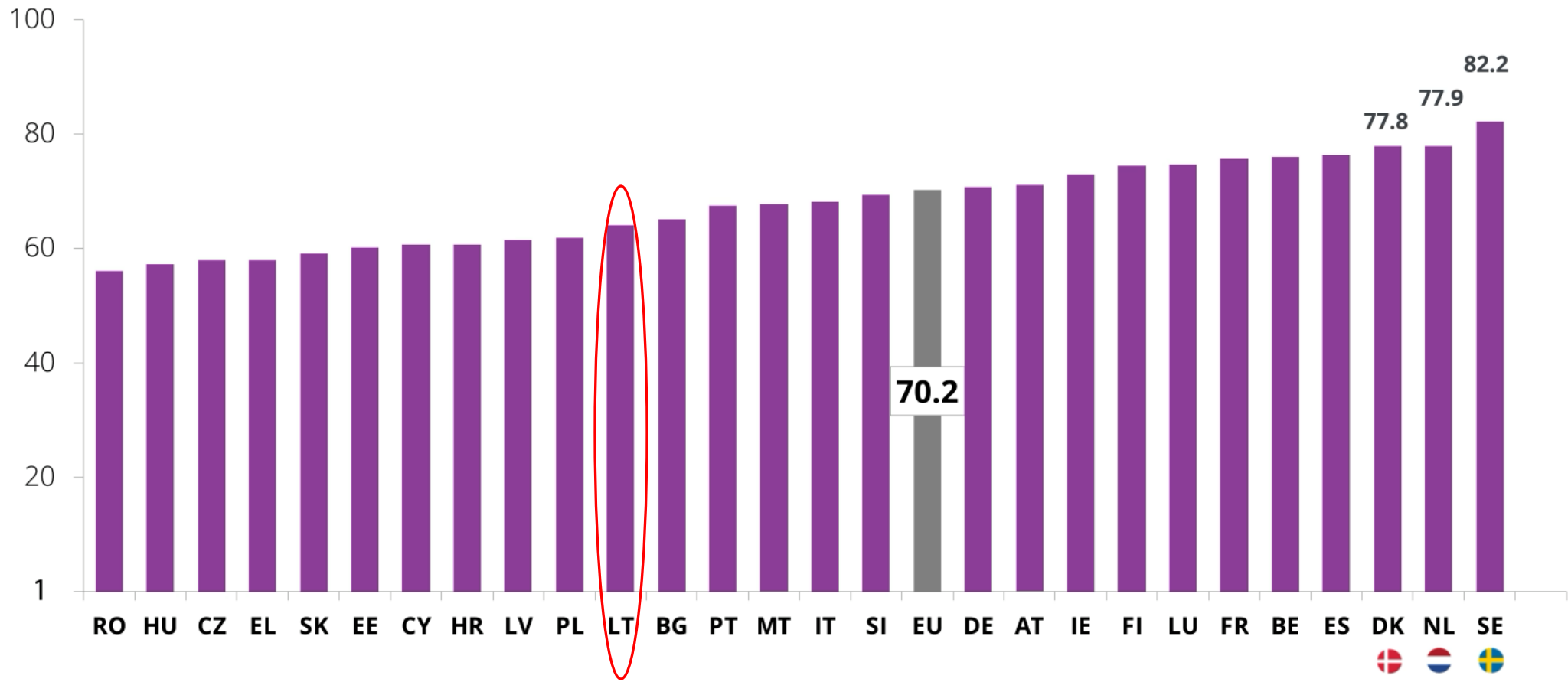
Lietuvoje vidutinio mėnesio **atlygio atotrūkis** tarp vaikų turinčioje poroje gyvenančių moterų ir vyrų siekia beveik **32 %** (EIGE, 2018),

o valandinis atlygio atotrūkis žymiai išauga 35 – 44 m. amžiaus grupėje, pvz., 2018 m. jis buvo **19 %** (Statistikos departamentas, 2020).

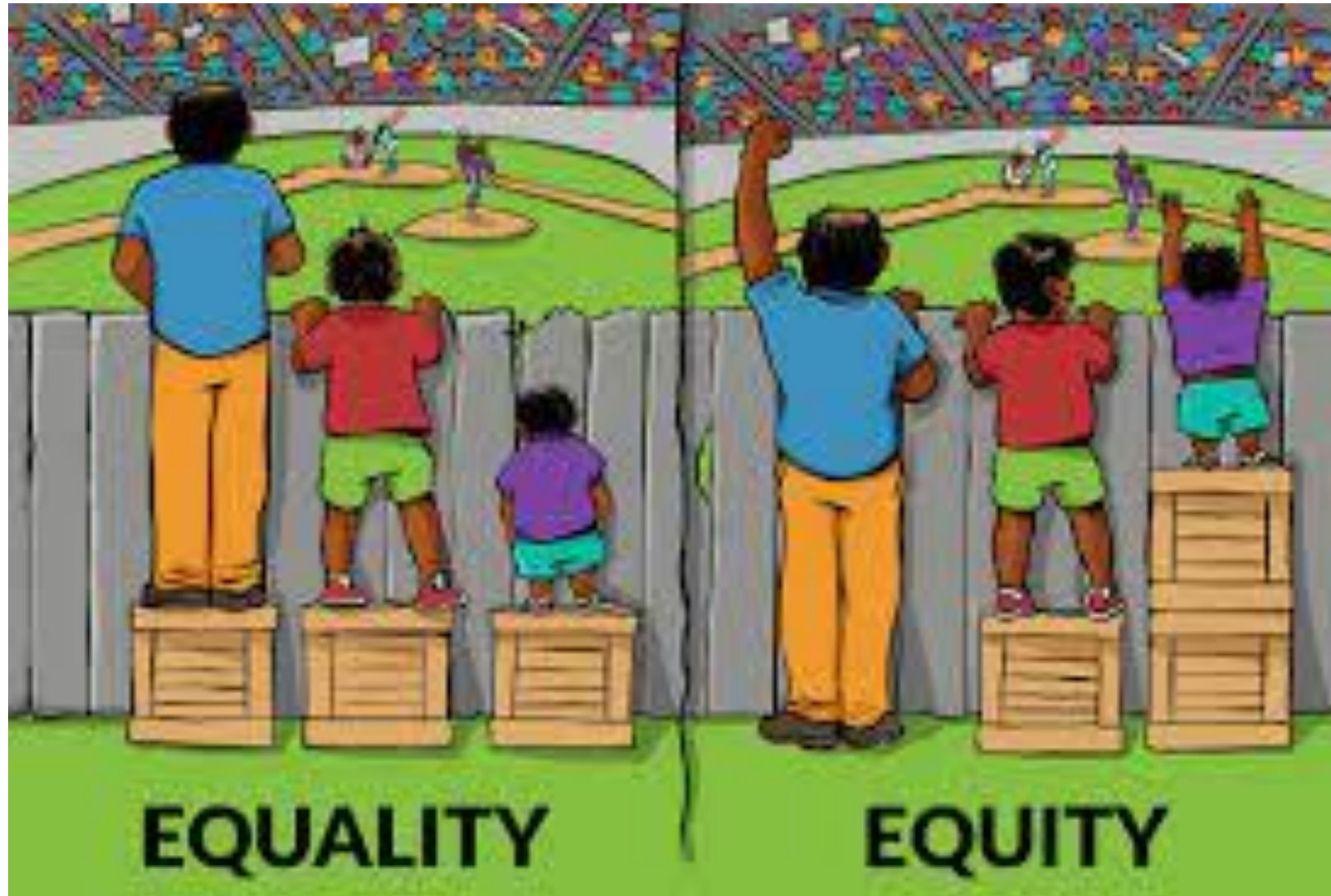

ES lyčių lygybės indeksas 2023

Lygios teisės vs. Lygios galimybės

**6. REKOMENDACIJOS ŠVIETIMO
SRITIS DARBUOTOJAMS: KĄ DARYTI
IR KO NEDARYTI SIEKIANT ĮGYVENDINTI
LYČIŲ LYGYBĖS IR NEDISKRIMINAVIMO
PRINCIPĄ MOKYMO IR UGDYMO PROCESĖ**

METODINĖS REKOMENDACIJOS

**6. REKOMENDACIJOS ŠVIETIMO
SRITIES DARBUOTOJAMS: KĄ DARYTI
IR KO NEDARYTI SIEKIANT ĮGYVENDINTI
LYČIŲ LYGYBĖS IR NEDISKRIMINAVIMO
PRINCIPĄ MOKYMO IR UGDYMO PROCESĖ**

- **Vertinkite nuasmenintus moksleivių darbus;**
- **Stebėkite lyčių dinamiką klasėje;**
- **Netildykite merginų;**
- **Oponuokite lyčių vaidmenų stereotipams;**
- **Pabrėžkite moksleivių pastangas, bet ne jų gabumus;**
- **Neakcentuokite merginų išvaizdos, apsirengimo, kūno formų;**
- **Atpažinkite, įvardinkite ir stabdykite seksualinio priekabiavimo apraiškas**

METODINĖS REKOMENDACIJOS

**6. REKOMENDACIJOS ŠVIETIMO
SRITIES DARBUOTOJAMS: KĄ DARYTI
IR KO NEDARYTI SIEKIANT ĮGYVENDINTI
LYČIŲ LYGYBĖS IR NEDISKRIMINAVIMO
PRINCIPĄ MOKYMO IR UGDYMO PROCESĖ**

- **Išmokykite vaikus pralaimėti oriai;**
- **Kreipkitės į savo mokinius vienodai;**
- **Venkite skirstyti vaikus pagal lytį;**
- **Stenkitės pažinti moksleivius kaip asmenybes;**
- **Įvertinkite, kaip sveikinatės su mokiniais;**
- **Spalvos ir žaislai yra visiems;**
- **Kvestionuokite savo mokyklos aprangos kodą;**
- **Įvertinkite naudojamą literatūrą, mokymo priemones.**

Įvertinkite naudojamą literatūrą, mokymo priemones

- Matematikos uždaviniai neretai remiasi stereotipinėmis prielaidomis apie mergaičių ir berniukų pomėgius bei interesų sritis.
- Vadovėliuose esančia medžiaga moksleiviai dažnai nelinkę abejoti, nes vadovėlį laiko patikimu žinių šaltiniu, todėl lyčių stereotipai gali itin lengvai paveikti moksleivius (Martinkutė-Vorobėj ir kt., 2019).
- Toks stereotipų formavimas neabejotinai skatina lyčių nelygybę visuomenėje.
- Tad, jei tik galime siekime ugdymo priemones rinktis skatinančias lyčių lygybę ar bent atkreipdami moksleivių dėmesį į tai, jog toks lyčių vaizdavimas yra žalingas ir atgyvenęs.
- Jei galite, patys pakeiskite veikėjų lytis ar jiems priskiriamas veiklos sritis.

**7. ŠVIETIMO SRITIES DARBUOTOJŲ
SAVISTABOS METODIKA SIEKIANČI
ĮTVIRTINTI LYČIŲ LYGYBĖS IR
NEDISKRIMINAVIMO PRINCIPĄ
MOKYMO IR UGDYMO PROCESSE**

Pildymo instrukcija

- **Pamokų metu** atkreipkite dėmesį į tai kaip bendraujate su skirtingų lyčių moksleiviais bei kaip moksleiviai bendrauja tarpusavyje žemiau nurodytose situacijose.
- **Darbo dienos pabaigoje** pasižymėkite su kokios lyties moksleiviais šios situacijos įvyko.
- Situacijų kiekį nurodykite apytiksliai, bet kiek galint tiksliau.
- Savistabos metodiką kviečiame pildyti kuo nuoširdžiau.
- Metodiką prašome **pildyti bent vieną savaitę**, tai yra **bent 5 darbo dienas** stebėti savo ir klasės elgesį mokykloje lyčių lygybės ir nediskriminavimo aspektu.

**7. ŠVIETIMO SRITIES DARBUOTOJŲ
SAVISTABOS METODIKA SIEKIANČI
ĮTVIRTINTI LYČIŲ LYGYBĖS IR
NEDISKRIMINAVIMO PRINCIPĄ
MOKYMO IR UGDYMO PROCESUOSE**

Savistabos metodika susideda iš 10 dalių, kuriose yra klausiami apie konkrečių mokytojo bei moksleivių elgesį. Savistabos metodikos dalys:

1 – atsakinėjimas;

2 – pagyrimas;

3 – kritika;

4 - skirtas laikas;

5 – pasitaisymas;

6 - grįžtamasis ryšys

7 - pertraukimas;

8 - rankos kėlimas;

9 – šaukimas iš vietos;

10 - seksualinio priekabiavimo atpažinimas

Apibendrinimas

JŪSŲ KLAUSIMAI

Norite gilinti žinias lyčių lygybės ir nediskriminavimo tema?

Siūlome išsamius mokymus švietimo srities darbuotojams ir moksleiviams:

- 16 akademinų valandų mokymai švietimo srities darbuotojams apie lyčių lygybę ir nediskriminavimą mokymo ir ugdymo procese.
- 2 akademinų valandų užsiėmimai 9-11 klasių moksleiviams apie lyčių lygybę ir nediskriminavimą.
- 4 akademinų valandų mokymai švietimo srities darbuotojams - Savistabos metodikos taikymas ir refleksijos.
- Daugiau informacijos: vmotnam@vmotnam.lt arba telefonu +37060079219

Kartu investuokime į pagarbią, įtraukią ir lygiavertę mokymo ir ugdymo aplinką!

Dėkojam už dėmesį!

Dr. Zuzana Vasiliauskaitė
Lilija Henrika Vasiliauskė

Asociacija Vilniaus Moterų namai

vmotnam@vmotnam.lt

(+370 5) 2616380

www.facebook.com/vilniaus.moteru.namai

